زنجیرەی ڕێنماییەکانی ڕێگای ڕاست
(٢٠)

غەیبەت

و

شوێنەوارە خراپەکانی لەسەر تاك و کۆمەڵ

بەپێنوسی:
حسين بن عودة العوايشة

وەرگێڕانی بەدەستکاریەوە:
م. شاخەوان جەواد
پێش نوێژو وتار بێژی مزگەوتی (سەید ئەحمەدی فەیلەسوف)
لە چەمچەماڵ- پیریادی

چاپی یەکەم ١٤٢٨ کۆچی - ٢٠٠٧ زاینی

==

لە بڵاوکراوەکانی سایتی بەهەشت

www.ba8.org

هەموو سایتێك دەتوانێ و ئازادە ئەم کتێبە بڵاوبکاتەوە بە بێ دەستکاری کردنی

ناوەڕۆکی ئەم کتێبەیە بریتی یە لە :

پێشەکی
هەندێك لەو ئایەت و فەرموودانەی کە بەڵگەن لەسەر حەرامێتی
(غەیبەت)
غەیبەت چیە؟
یەك دەنگی زانایان لە سەر حەرامێتی غەیبەت
چۆن خەڵکی غیبەت کردنی لێ گۆڕاوە
هۆکارەکانی غەیبەت وچارەسەرکردنی غەیبەت
ترسناکی غەیبەت لەڕوانگەی فەرموودەکانی پێغەمبەرەوەﷺ
زەرەرو زیانەکانی غەیبەت کرد
کەسی گوێ گر بۆ غەیبەت یەکسان وبەشدارە لە تاوانەکەدا .
خەوێکی سەرسوڕهێنەرو ترسناك
کەسی غەیبەت چی ترسنۆکەو کەسایەتیەکی لاوازی هەیە
غەیبەت چی باوەڕی لاوازە
چی کاتێك باس کردنی پاشملە دروستەو ڕێگە پێدراوە
زمان گرتن وغەیبەت نەکردن جیهادو تێکۆشانە
چەند ووتەیەکی زێڕین سەبارەت بەخراپی (غەیبەت)
کەفارەتی غەیبەت (تەوبە کردن لە غەیبەت)

بسم الله الرحمن الرحيم

إن الحمد لله نحمده ونستعينه، ونستغفره، ونعوذبالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي لهة، وأشهد ان لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدا عبده ورسوله.

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴾ ال عمران /١٠٢

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيرًا وَنِسَاء وَاتَّقُواْ اللّهَ الَّذِي تَسَاءلُونَ بِهِ وَالأَرْحَامَ إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ النساء/١

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَن يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ الاحزاب /٧٠ –٧١

أما بعد ....

فإن أصدق الحديث كتاب الله وخير الهدي هدي محمد ﷺ وشر الامور محدثاتها، وكل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار.

پێشەکی:-

برایان و خوشکانی زۆر بەڕێز ....لەڕاستیدا بەپێویستم زانی لە خزمەتی بەڕێزتاندا بابەتێکی وا پێشکەش بکەم کە گومانی تێدانیە ناوچەیەکی بەر بلاوی کۆمەڵگەی داگرتووەو هۆکارێکی گرنگیشە بۆ لەناوبردنی چاکەکان، بۆیە ئەو تاوانەش (غەیبەتە) کە بەڕاستی پەڕەی ناسکی دڵ دەڕاکێنێ و دەشبێتەهۆی پەیدابوونی ڕق و کینەو بوغز لە نێو موسوڵماناندا، هەروەها ئەنجام نەدانی غەیبەت و خۆگرتنەوە لێی ڕاستە بەدەم کارێکی ئاسانە بە لام بەکردەوە زۆری دەوێت و گرانیشە،بۆیە ئەی ئەوانەی بە نهێنی ئازاری خوشکان و برایانی موسوڵمان دەدەن لە خوابترسن و پەشیمان ببنەوە،چونکە بەڕاستی لە ڕۆژی دوایدا دەبنە هەڵگری کۆڵێ تاوانی ئەوان و هیچی تر ،خۆشەویستانم گومانی تێدانیە، کە غەیبەت بە زمان دەکرێت هەندێ جاریش بە ئیشارەت و شتی تر بەلام ئەوەی مەبەستە لێرەدا تەنها زمانەکەی ، **زمان :ئەو ئامێرە گۆشتینەیە کە خوای میهرەبان بە خشیویەتیە مرۆڤەکان، هەرچەندە کە ئامێرێکی قەبارە بچووکە بەڕاستی بەشێکی گەورەی باوەڕیشی لەسەر بەندە** .بەڕاستی بەڕێزانم کاتێك خەڵکی لە ڕۆژی دواییدا لەسەر دەم و چاویان ڕاپێچی دۆزەخ دەکرێن تەنها بە هۆی زمانەوەیە کەواتە بیپارێزە، وەبشزانە کە پێغەمبەری خوا ﷺ ترسێن ترین ترس کە لێی ترسابێت زمان بووە، بۆیە براو خوشکی بەڕێزم ....زۆر پێویستە کە موسوڵمان ئەوە بزانێت کە زمان گەورە ترین ئالەتە بەدەست شەیتانەوە بەوەی کە چۆنی بوێت ئاوا دەیگێڕێت، ئەویش بەوەی ڕۆچوون لەهەر تاوانێکدا کردنەوەی دەرگایەکە بە ڕووی شەیتاندا، هەر بۆیە پێغەمبەری خواﷺ هۆگرو چاکە ی مرۆڤی بەستۆتەوە بە زمانەوە

وەك دەفەرمووێت: (لاَ يَسْتَقِيمُ إِيمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ وَلاَ يَسْتَقِيمُ قَلْبُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانُهُ)(1)

واتە: بیرو باوەڕی هیچ کەسێك دانامەزرێت هەتاکو دڵی دانەمەزرێت، وەدڵیشی دانامەزرێت هەتاوەکو زمانی دانەمەزرێت، کەواتە زۆر پێویستە ئاگاداری زمانت بیت، چونکە لێکدەرەوەی باوەڕتە، هەڵگری نهێنیەکانی ناختە، زمانت بپارێزە باوەڕت پارێزراوە .

براتان
م.شاخەوان جەواد
١٧ ی ڕەمەزانی ١٤٢٨کۆچی

---

(1) مسند أحمد (١٣٣٨٩) ، سلسلة الاحاديث الصحيحة (٢٨٤١) .

هەندێك لەو ئایەت و فەرموودانەی كە بەڵگەن لەسەر حەرامێتی (غەیبەت)

خوای گەورە دەفەرموێت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾ الحجرات / ١٢ .

پێشەوا (ابن كثیر) ڕەحمەتی خوای لێبێت لە تەفسیری ئەم ئایەتەدا دەفەرمووێت:هەڕەشەی گەورەو سەرزەنشتی توند دەربارەی (غەیبەت) كردن هاتوە، بۆیە خوای گەورە غەیبەت كردنی چوواندوە بە خواردنی گۆشتی مردوو .هەروەك دەفەرموێت:﴿ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ﴾ ئایا موسوڵمانان هەریەكێك لە ئێوە ئارەزووی خواردنی گۆشتی براكەی بە مردوویی دەكات كە حەزیش ناكەن و پێتان ناخۆشەو بۆشتان ناخورێت، كەواتە چۆن گۆشتی براكەتان بە مردوویی پێناخورێت و بەلاتانەوە ناخۆشە دە ئەوهاش بە زیندوویی مەیخۆن (واتە غەیبەتی موسوڵمانان مەكەن و دەست درێژی مەكەنە سەر كەسایەتی و ئابڕوو شەرەفی، چونكە سزای غەیبەت كردن زۆر لە خواردنی گۆشتی مردوو ناخۆشترو قورسترە)[1].

١- عن المطلب بن عبدالله، قال قال رسول الله ﷺ (ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ)[1] واتە: غەیبەت كردن ئەوەیە كە باسی كەسێك (موسوڵمانێك) بكەیت لە پاش ملە بەوەی كەتیایەتی .

٢- عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال (أتدرون مالغيبة ؟ قالوا الله ورسوله أعلم .قال ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ)[2] واتە: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی : ئایا دەزانن غەیبەت چیە ؟ ئەوانیش فەرموویان خواو پێغەمبەری خوا ﷺ باشتر دەزانن .جا فەرمووی غەیبەت ئەوەیە كەباسی براكەت بكەی بەوەی كە پێی ناخۆشە .

٣- عن أبي برزة الأسلمي والبراء بن عازب رضي الله عنهما قالا: قال رسول الله ﷺ(يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الإِيمَانُ قَلْبَهُ لاَ تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلاَ تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَةَ أَخِيهِ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ حَتَّى يَفْضَحَهُ فِي بَيْتِهِ)[3] واتە: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی ئەی ئەو كەسانەی بە دەم باوەڕتان هێناوە، وە ڕاستێتی باوەڕنەچۆتە نێو دڵتانەوە غەیبەتی موسوڵمانان مەكەن وە شوێنی عەیبەو كەم وكوڕییان مەكەون، چونكە هەركەسێك بەشوێن عەیبەو كەم و كوڕی موسوڵماناندا بگەڕێت و باسیان بكات، ئەوە خوای گەورە كەم و كوڕیەكانی هەڵدەماڵێت و سەر شۆڕوبێ نرخی دەكات ئەگەر لە ماڵیشیدابێت.

---

[1] تفسير ابن كثير (٧ / ٢٩٠)

[1] سنن أبي داود (٤٨٧٦) ،السلسلة الصحيحة (١٩٩٢)

[2] سنن أبي داود (٤٨٧٦) ،صحيح مسلم (٢٥٨٩)

[3] مسند أحمد (٢٠٣٣٢)، صحيح سنن أبي داود (٤٠٨٣) ،الترغيب والترهيب (٢٣٤٠)

غەیبەت چیە ؟

موسوڵمانە خۆشەویستەکان لەو فەرموودانەی پێشووەوە کە باس کران ئەوە ڕوون بووەوە کە تۆباسی هـەر موسوڵمانێك (پیاو بێت یـان ئـافرەت) بکـەی لـە پـاش ملـە وە پێـی نـاخۆش بێت و ئـەو شتەشـی تیابێت کەتۆباسی دەکەی، حەرامەو درووست نیە مەگەر لە چەند کاتێکدا نەبێت کە إنشاءالله لەمەو دوا باسی دەکەین .

یەك دەنگی زانایان لەسەر حەرامێتی (غەیبەت)
وە جۆرێکیشە لە تـاوانە گەورەکان [1]

پێشەوا (ابن کثیر) ڕەحمەتی خوای لێبێت لەتەفسیری سورەتی الحجرات دا لەئایـەتی(١٢)دا دەفـەرمووێت: ((غەیبەت کردن حەرامە بە یەك دەنگی و کۆڕای زانایان، وەهـیچ جـۆرە غەیبـەتێك دروسـت نیـە مەگـەر بـاس کردنی کەسێك کە لە باس کردنەکەیدا خەیرو سوودی زیاتر بێت، هەروەکو باس کردنی لایەنی خراپی کەسـێك یان ئامۆژگاری کردنی))

هەروەها پێشەوا (القرطبی) ڕەحمەتی خوای لێبێت : ((زاناکان یەك دەنگن لەسەر ئەوەی کـە (غەیبـەت) کردن حەرامەو تاوانێکی گەورەیە، بۆیە پێویستە تەوبەی لێ بکەیت))

هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ بە عائیشەی فـەرموو :(لَقَدْ قُلْتِ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَتْ بِمَاءِ الْبَحْرِ لَمَزَجَتْـهُ) [1] واتـە: بەڕاستی ئەی عائیشە قسەیەکت کرد ئەگەر تێکەڵ بکرێت لەگـەڵ ئـاوی دەریاکـان تێکـی ئـەداو تـام و بـۆنی دەگۆڕی . ئەمەش لەکاتێکدا بوو دایکمان خاتوو عائیشە (خوای لێی ڕازی بێت) فەرمووی : (حسبك من صفية كذا وكذا – وفي رواية أنها قصيرة) واتە بەسە چیت داوە لە(صفية) خۆ ئـەو ئـاواو ئاوهایـە .واتـە بـالآی کورتە، جا توخوا ئەگەر عائیشە (خوای لێ ڕازی بێت) تەنها ئەو چـەند ووشـەیەی وتـبێ پێغەمبـەری خـوا ﷺبەو شێوەیە وەلآمی دابێتەوە ئەی دەبێت کەسانێك چیان پێ بوترێت و حوکمیان چی بێت ؟ کە بە شـەوو ڕۆژ دەمیان بە باس کردن و دەم درێژی بۆسەر خەڵکی درێژ دەکەن و باسیان دەکەن و **کـەم و کوڕیـەکانیان هەڵدەدەنەوە** . **بەبێ گوێدانە بە حەرامی و ترسناکی تاوانەکە (پەنا بەخوا)** .

چۆن خەڵکی غەیبەت کردنی لێ گۆڕاوە

(هەندێ شت هەیە غەیبەتەوخەڵکی بە غەیبەتی نازانن)

خوشك و برای خۆم ....بەڕاستی شەیتان و سەربازە ماندو نەناسەکانی فێڵ و تەڵەکەیان زۆرە بۆ ئەوەی بەندەکانی خوا تووشی تاوان و غەیبەت بکەن، لەوانە :–

---

[1] تاوانە گەورەکان ئەو تاوانانـەن کـە خـوای گـەورە هەڕەشـەی گـەورەی لـێ کـردووە و سـزای گەورەشـی بۆدانـاوە لـەدونیاو قیامەتدا، وە تاوانە گەورەکانیش خوا لێی خۆش نابێت مەگەر بە تەوبەکردن و گەڕانەوە نـەبێت لێـی،یـان مەگـەر خـوای گـەورە گەر ویستی لێ بێت خۆی لە دوا ڕۆژدا لێ ی خۆش دەبێت.

[1] صحيح سنن أبي داود (٤٠٨٠)

یەکەم :- بەهەندێ کەس دەڵێت : ئەوەی کە ئێوە باسی دەکەن هەمووی لەو کەسەدا هەیە و خوورەوشتی وایە، بۆیە ئاساییە ئەو باس کردنە غەیبەت نیە . جا بۆ وەڵامی ئەم گومانە سێ فەرموودەی پێغەمبەری خوا ﷺ باس دەکەین .

١- (الغيبة أن تذكر الرجل بما فيه من خلفه)[1]. **واتە: باس کردنی موسوڵمانێك لەپاش ملە غەیبەتە بەوەی کەئەو رەوشتەشی تێدا بێت.**

٢-(أبو هريرة) خوای لێ رازی بێت دەفەرمووێت :پێغەمبەری خواﷺ فەرموویەتی:(ئایا دەزانن غەیبەت چیە ؟ هاوەڵانیش فەرمویان خواو پێغەمبەری خوا باشتر دەزانن . فەرمووی : غەیبەت ئەوەیە کە باسی براکەت بکەیت بەوەی کەپێی ناخۆشە، وترا ئەی پێغەمبەری خواﷺ ئەی ئەگەر ئەوەی کە باسمان کرد لەو کەسەدا هەبوو، ئەویش فەرمووی: بەڵێ ئەگەر ئەو شتەی کەتیایدا بوو دەبێتە غەیبەت وەئەگەر تیایدا نەبوو ئەوە بوهتانە) .

٣- فەرموودەکەی (أنس بن مالك) خوای لێ رازی بێت کە دەفەرمووێت: (كانت العرب يخدم بعضها بعضا في الاسافي، وكان مع أبي بكر وعمر رجل يخدمهما فاستيقضهما و لم يهيء لهما طعاما، فقال أحدهما لصاحبه: إن هذا ليوائم نوم بيتكم ،فأيقضه ، فقالا إئت رسول الله ﷺ فقل له إن أبا بكر وعمر يقرئانك السلام وهما يستأدمانك، فقال : ائتدما ففزعا فجاء إلى النبي ﷺ فقالا: يارسول الله ﷺ يعيشنا إليك نستأدمك فقلت: ((قد ائتدما)) فبأي شيء ائتدما؟؟ قال: بلحم أخيكما، والذي نفسي بيده إني لأرى لحمه من أنيابكما قالا: فاستغفر لنا، قال: هو فليستغفر لكما)[1] **واتە: لەناو عەرەبدا وا باو بووە کاتێك کە گەشتیان دەکرد خزمەتکارێکیان لە گەڵ خۆیاندا دەبرد، تا خزمەتیان بکات، پێشەوا (أبوبكر وعومەر)ﷺ پیاوێکیان لە گەڵدا بوو بۆ ئەوەی خزمەتیان بکات و خواردنیان بۆ ئامادە بکات، جا هەردوو پێشەوا (خوایان لێ رازی بێت)خەوتبوون کاتێك بەخەبەر هاتن بینیان پیاوەکە خەوتووەو خواردنی بۆ ئامادە نەکردوون، بۆیە یەکێکیان بەوی تریانی ووت : تۆ سەیری کە بە شێوەیەکی واخەوتووە بەوێنەی خەوی ماڵەوە واتە بێ خەم خەوتووەجا ئەوە بوولە خەو هەڵیان ساندو پێیان ووت :بچۆ بۆ لای پێغەمبەر ﷺ پێی بڵێ پێشەوا (أبو بكرو عمر) (خوایان لێ رازی بێت) سەلامت لێدەکەن داوای خواردنێکت لێ دەکەن جا لەم کاتەدا پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی: نانیان خواردووە نایانەوێت، ئەوانیش کە گوێ بیستی ئەم ووتەیە بوون راچڵەکین و چوون بۆ لای پێغەمبەری خواﷺ ووتیان ئەی پێغەمبەری خواﷺ ئێمە ناردمان بۆ لای بەرێزت بۆ خواردن کەچی تۆ بەم شێوەیە وەڵامت داوەتەوە ئایا ئێمە چی شتێکمان خواردووەو بەچی تێربووین، پێغەمبەری خواﷺ فەرمووی بە گۆشتی براکەتان تێر بوون، بەو خوایەی گیانی منی بەدەستە گۆشتی براکەتان دەبینم لە نێوان ددانەکانتاندا ئینجا فەرموویان ئەی پێغەمبەری خواﷺ داوای لێخۆشبوونمان بۆ بکە، ئەویشﷺ فەرمووی: با خزمەتکارەکەتان داوای لێخۆشبوونتان بۆ بکات .**

---

[1] صحيح الجامع الصغير(٤١٨٦).

[1] أخرجه الضياء المقدسي في (الاحاديث المختارة)،السلسلة الصحيحة(٢٦٠٨)

دووەم : هەندێ کەس دەڵێن: ئێمە باسی فلاَن کەس ناکەین لە پاشملە بۆ سوودو بەرژەوەندی خۆی نەبێت کە ئەو ئاگای لێ نیەو نایزانێت .

بەرپەرچی ئەم جۆرە کەسانەش بەم شێوەیە دەدرێتەوە:-

١- هەر کردەوەیەك کە ئەنجام دەدرێت پێویستە شەرعی بێت، چونکە هیچ کەسێك لە سزای خوای گەورە ڕزگاری نابێت تەنها بە نیەتی باش بەڵکو دەبێت بە کردەوەکە بۆ خوابێت و هیچی تری تێکەڵ نەکرێت، بەوەی کە هاوەڵ بڕیاردەرەکان بە گومانی خۆیان نیەتیان زۆر باش بوو کاتێك هاواریان دەکرد بۆ غەیری خوا، وەدەیان ووت: ئێمە نایان پەرستین بەڵکو دەمانەوێت لە خوا نزیکمان بکاتەوە، هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت ﴿ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى ﴾ (الزمر : ٣) واتە: ئەوانەی لە هاوەڵ بڕیاردەرەکان جگە لە خوای گەورە ئەولیاو خۆشەویستیان دانابوو ئەیان ووت: ئێمە نایان پەرستین بەڵکو بۆیە هاواریان بۆ دەکەین بۆ ئەوەی لە خوامان نزیك بکاتەوە . بۆیە براو خوشکی بەڕێزم .... ئەگەر بەوردی سەرنجێکی کورت بدەیت لە ئایەتی ﴿إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى ﴾ سوودیان پێ ناگەیەنێت، بۆیە کە تۆش باسی کەسێك دەکەیت و دەڵێیت من بۆ سوودو قازانج باسی دەکەم باس کردنی شتێك کە پێشی ناخۆش بێت ئەوە دەبێتە(غەیبەت).

٢- برای بەڕێزم .... ئەگەر تۆ دەڵێیت: من نیەتم ڕاستەو لە بۆ بەر ژەوەندی ئەوم ، ئەوە دەبێت کردەوەکەشت ڕاست و دروست بێت، کە ئەمەش لەوەدا دەردەکەوێت کە تۆ نابێت لە پاش ملە باسی ئەو بکەیت، بە ڵکو بەرەو ڕووی خۆی و بە شێوەیەکی نەرم و نیان و لە سەر خۆ ئامۆژگاری بکەوە فێری بکەو تێی بگەیەنە کە ئەو کارە باشەو ئەو کارش خراپە، بۆیە ناشبێت بێزاربیت لە ئامۆژگاری، چونکە جاری وا هەیە چەند جارێك پێویستی بەو جۆرە ئامۆژگاریانە هەیە .

جابراکەم ئەی خوشکەبەڕێزەکەم ((تکایە هەوڵ بدە بەوێنەی مێش هەنگ بیت بەسەر گوڵی جوان و شوێنی پاکەوە بنیشیتەوەو شتی پاك و جوانیش بگوێزیتەوە بۆ خەڵکی، ئامان نەکەی بەوێنەی مێش و مەگەز بیت بە شوێنی پیسەوە بنیشیتەوەو شتی پیسیش بگوێزیتەوە)) بۆیە بەردەوام بە لە سەر ئامۆژگاریەکەت ئەگەر هەر زانیت سوودی نەبوو ئەوە کەسێکی تری بۆ بنێرەو بائامۆژگاری بکات .

هۆکارەکانی غەیبەت کردن و چارە سەر کردنی غەیبەت

١- دامرکاندنەوەی ڕق و کینە ئەمەش لە کاتێکدایە کە کە سێك یان هاوڕێیەکت شتێکی بەرامبەرت کردووە ڕقی هەستاندویت، بۆیە هەرکات کە توشی ئەو حاڵەتە بویت یان باس کرا یەکسەر هەڵدەکوتیتە سەر هاوڕێکەت تێر غەیبەتی دەکەیت، وەك تۆڵە سەندنەوەیەك ، جا بۆچارەسەر کردنی ئەم حاڵەتەش بگەڕێوە بۆ ئەم ئایەتەی خوارەوە ﴿وَسَارِعُواْ إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ۞ الَّذِينَ يُنفِقُونَ فِي السَّرَّاء وَالضَّرَّاء وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾ ال عمران /١٣٣-١٣٤

واتە: هەولْ بەن و پێشبڕکێ بکەن بۆ لێخۆشبوونی خوایی و بەدەست هێنانی ڕەزامەندی خوای گەورە و میهرەبان و وە بۆ بەهەشتێك کە پانایییەکەی بە ئەندازەی ئاسمانەکان و زەویە ، وە ئامادە کراوە بۆ کەسانێك کە لە خوا دەترسن و پارێزگارن وە ئەو کەسانەی کە لە ماڵەکانیان دەبەخشن و لە کاتی بوون و نەبوونی و خۆشی وناخۆشیدا، وە ئەو کەسانەش کە ڕق و کینەی خۆیان دەخۆنەوەو لێبوردەن بەرامبەر بە خەڵکی وە خوای گەورەش چاکە کارانی خۆش دەوێت .

جا بەڕێزم ...خواردنەوەی ڕق و کینەو غەیبەت نەکردنی ئەو کەسەی کە خراپەی بەرامبەر کردووی، یاخود تورەی کردووی ئەوش نیشانەی خۆپارێزی و چوونە بەهەشتی خوایە . هەروەك پێغەمبەری خواﷺ دەفەرموویێت: (مَنْ كَظَمَ غَيْظًا – وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْفِذَهُ – دَعَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى رُءُوسِ الْخَلاَئِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ اللَّهُ مِنَ الْحُورِ مَا شَاءَ)[1] واتە: هەر کەسێك ڕق وکینەی خۆی بخواتەوەو لە کاتێکدا کە توانای هەیە هەقی خۆی بکاتەوە لەبەرامبەرەکەی، ئەوە خوای گەورە لە ڕۆژی قیامەتدا لە سەرووی هەموو خەڵکەوە بانگی لێ دەکات و سەرپشکی دەکات لە هەڵبژاردنی کام حۆرییەی کە ئارەزووی دەکات و پێی خۆشە .

٢– دڵ نەشکاندن و ڕازی کردنی هاوڕێ یان و ئەو کەسانەی کە لە مەجلیسیان دانیشتویت کاتێك دەبینی کە هاوڕێکانت باسی خەڵکی دەکەن و غەیبەتیان دەکەن تۆش دەتەوێت ڕێگریان لێ بکەیت و نەهێڵی غەیبەت بکەن بەڵام ئەوان دەڵێن بەم شێوەیە قورسی مەکە لەسەرمان لێشت دوور دەکەونەوە و تۆش لەبەر خاتری هاوڕێ یەتی کرن و دانیشتن لەگەڵیاندا ڕازی دەبیت و بەڵکو هەندێك یارمەتیشیان دەدەیت لەسەر غەیبەت کردنی موسڵمان ، جاچارەسەری ئەمەش بەخوێندنەوەو یادکرنەوەی ئەم فەرموودەیەی پێغەمبەری خوایە ﷺ کە دەفەرموێت: (وَمَنِ الْتَمَسَ رِضَاءَ النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ)[2] واتە: هەرکەسێك بیەوێت کە خەڵکی لە خۆی ڕازی بکات بە تورەبوونی خوا ، ئەوە خوای گەورە دەیداتە دەست خەڵکی . دەی موسوڵمانە بەڕێزەکان کە کاتێك دەتەوێت هاوڕێکانت ڕازی بکەیت بەوەی کە غەیبەت بکەن کە خوا پێی ناخۆشە ئەو کاتە خوای گەورە دەتداتە دەست خەڵکی .

٣– بەرز کردنەوەی خۆت بەسەر خەڵکیدا ئەوەیش بەشکاندنەوەو بەکەم زانینی کەسانی تر ، وەك ئەوەی کە بڵێی جا فلانە کەس چیە ؟ واللە هیچ نازانێت یان باش تێی ناگات، مەبەستت بەمە تەنها کەم کردنەوە یە لە پلە و پایەی بەرامبەر وە واش پیشان بدەیت کە خۆت زیاتری لەو .

بۆچارەسەرکردنی ئەم حاڵەتەش تەنها بەوە دەبێت کە بیرو باوەڕت وابێت کە ئەوەی لای خوای گەورەبێت زۆر باشترو چاکترە وەئەم دونیایەش لای خوای گەورە بەئەندازەی یەك باڵە مێشوولە بەهاو قیمەتی نیە، وە کەسی غەیبەت کراویش لای خوای گەورە پێ دەچێت ڕێزی زۆر تربێت لەتۆ .! وەك پێغەمبەری ئازیز ﷺ دەفەرموویێت:(رب أشعث مدفوع بالأبواب، لو أقسم على الله لأبره)[1] واتە: جاری واهەیە پیاوێکی سەرو قژ ئاڵۆزکاو و تەپو تۆزاوی و دەرکراو لە دەرگای خەڵکی بەکەم تەماشای دەکەن و ڕێزی لێ ناگرن ئەگەر سوێند

[1] أخرجه أبو داود في سننه (٤٧٧٩) والترمذي وإبن ماجه وحسنه لغيره ، الشيخ الالباني في صحيح الترغيب والترهيب (٢٧٥٣)

[2] جزء من حديث أخرجه الترمذي وغيره ، وهو صحيح لغيره ، الترغيب والترهيب (٢٢٥٠)،انظر تخريج الطحاوية (٢٧٨)

[1] صحيح مسلم (٢٦٢٢)

بخوات و بڵێت خوایە دەبێت ئەو شتەم بۆ ئەنجام بەیت خوای گەورەش سوێندەکەی ناخات و شتەکەی بۆ جێ بەجێ دەکات.

٤- یاری و گاڵتە کردن : جاری واهەیە لە دانیشتنێکدا دەبینی پیاو هەیە بە ڕاست و چەپی خۆیدا چاك و خراپی خەڵك باس دەکات و لەپاشملە لێیان دەدوێت ئەمەش لەشێوەی گاڵتە جاڕیدا بۆئەوەی خەڵکی پێی پێ بکەنن و بڵێن بەخوا گاڵتە چیە ؟ ! . ((وەلە سەردەمی ئەمڕۆشماندا غەیبەت بەرگێکی جوانتری بەبەراکراوەو لە شێوەی شانۆگەری و لاسایی کردنەوەوی خەڵکیدا پێشکەش دەکرێت و بە شێوەی هەزەلی و پێکەنیناویش پاشان لە سە ر شاشەی تەلەفزیۆنەوەو ئاراستەی خەڵك دەکرێت ئەمەش جۆرێکە لە غەیبەت کردن بە کردەوە)) **جا بۆچارەسەری ئەم حاڵەتە** ئەم فەرموودەیە وەبیرخۆت بهێنەوە کە: رسول الله ﷺ دەفەرموویێت: (وَيْلٌ لِلَّذِى يُحَدِّثُ بِالْحَدِيثِ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ فَيَكْذِبُ وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ)(1) واتە: وەیل کە شیوێکە لە شیوەکانی دۆزەخ بۆ ئەو کەسە ی کە قسە دەکات بۆ خەڵکی وباسی خەڵکیان بۆ دەگێڕێتەوە بەدرۆ بەس بۆ ئەوەی کە دانیشتوان پێی پێ بکەنن وەیل بۆ ئەو کەسە وەیل بۆ ئەو کەسە، جا پەنا بە خوای تاك و تەنهاو بێ هاوەڵ لەم جۆرە کردەوەیە .بەڕاستی زۆر ترسناکە ئازیزانم بۆیە خۆشەویستمان ﷺ بەوشێوەیە ووشەی وەیل چەند بارە دەکاتەوە .

٥- هۆکارێکی دی کە مرۆڤ توشی غەیبەت دەکات بریتیە لە حەسودی: ئەم جۆرەش لە کاتێکدا ڕوودەدات کە کەسێك بە باشە باس دەکرێت لەناو خەڵکیدا و ئەو کەسەش خۆشەویستە لەلای خەڵکی و ڕێزی خۆی هەیە، لەو کاتەدا کەسی حەسوود کە بیستی بەم جۆرە مەدحی ئەو کەسە دەکرێت ئەوا یەکسەر توشی حەساسیەت دەبێت و کوردەواری دەڵێت (کێچ دەچێتە کەوڵی) و ڕاستەوخۆ پەنا دەباتە بەر غەیبەت کردنی چونکە هیچ ڕێگەیەکی تر شك نابات، جابرای خۆم خوشکی بەڕێز ....بێگومان کەسی حەسوود حەز ناکات بە خەیرو خۆشی بەرامبەری بەتایبەتی کەسانی نەفام و نەزان، هەرگیز حەز بە ڕێزداری و پلە بەرزی زانایان ناکەن و هەمیشە دەیانەوێت لە ڕێگەی غەیبەتەوە داخی خۆیانی پێ بڕێژن، بۆیە پێویستە زۆر باش بزانرێت لە کاتێکدا کە غەیبەتی زانایان دەکرێت ئەوە لە پلەو پایەی زانایان کەم نابێتەوە بەڵکو تەنها ڕووڕەشی بۆ کەسی غەیبەت کار دەمێنێتەوەوهیچی تر .

٦- دەست بەتاڵی و بێ کاری و هەست کردن بە بێ تاقەتی ئەم مرۆڤە وا لێ دەکات کە ڕۆژانەو بەردەوام هەر خەریکی غەیبەت و غەیبەتکاری بێت، وە خوی تەواوی پێوە بگرێت و باسیان بکات، جا بۆ چارەسەری ئەم جۆرەش : پێویستە هەمیشە مرۆڤ خۆی سەر قاڵ بکات بە یادی خواوگوێ ڕایەڵی پەروەردگاریەوە بەردەوام بێت لەسەروەرگرتنی زانست و خۆ خەریك کردن بە کاری چاکەوەو دووربکەوێتە وە لە هەموو کارێکی خراپ و بەد. هەر وەك خۆشەویستمان ﷺ دەفەرموویێت: (لاَ تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلاَهُ وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ)(1) واتە: لە ڕۆژی قیامەتدا دوو پێی هیچ کەسێك لەنەوەی ئادەم ناجوڵێ تا پرسیاری دەربارەی پێنج شت لێ نەکرێت:

---

(1) أخرجه الترمذي وأبو داود وغيرهما ، وحسنه السيخ الالباني في (صحيح الترغيب والترهيب) (٢٩٤٤) وغاية المرام (٣٧٦)

(1) صحيح سنن الترمذي (١٩٦٩) وأنظر سلسلة الصحيحة (٩٤٦)

تەمەنەکەی لە چیا سەرف کردووە ؟ وە گەنجێتیەکەی چۆن بەسەری بردووە ؟ لە خواپەرستی دا یاخود لە کاری هیچ و پوچ و گوێ نەدان بە فەرمانەکانی خوا وە لە ماڵەکەی کە چۆن پەیدای کردووەو؟ لە چیشدا سەرف کردووە ؟ وە پرسیاری لێ دەکرێت دەربارەی زانستەکەی کە چی سودێکی پێ گەیاندووەو ئایا چۆن گەیاندوویەتی(هەتا چی سنوورێك کردەوەی بە زانیاریەکەی کردوە) ؟ ...جا بەڕاستی ژیان پێکهاتووە لەم چەند پرسیارە و بەم قۆناغانەشدا تێپەڕیوە ، کەواتە با هەوڵ بدەین ئەم پرسیارانە هەر لێرە پێش ئەوەی ڕۆژێك بێت بە خزمەتی بگەین و پرسیارمان لێ بکرێت وەڵامی لە بۆ ئامادە بکەین و خۆمانی پێ بڕازێنینەوە .

٧- جاری وا هەیە مرۆڤ بۆ نزیك بوونەوەی لە کەسانی خاوەن پلەو پرۆژەو ئیش و کار ، هەڵدەستێت بە باس کردن و غەیبەت کردنی کرێکارو کار مەندان و کەسانی ترو شکاندنەوەیان بە مەبەستی گەیشتن بەو شوێنە یان بەو کارە، بەلاَ مرۆڤ پێویستە هەمیشە بیر لە دەسە لاَتی خواو فەرموودەکانی بکاتەوەو ئەوسا بۆی دەردەکەوێت کە رزق و ڕۆزی تەنها لای خوایەو هە رخوای گەورەشە کە دەفەرموێت: ﴿ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا .... ﴾ الزخرف/٣٢ واتە: ئێمە لەنێوانتاندا بژێوی ژیانمان دابەش کردوە، لە دونیادا و کەسێك دەوڵەمەندو کەسێکیش هەژار ... جا هۆکاری تریش هەن کە غەیبەتی پێوە دەکرێت لەوانە: کاتێك کەسێك کارێك ئەنجام دەدات ونهێنیەلای تۆ بەلاَم لە شوێنێك باس دەکرێت و تۆش یە کسەر وا دەزانی ئەو کارە فلاَن کەس کردویەتی ناوی دەبەیت و ئاشکرای دە کەی و ناوی دەبەیت ئەوە دەبێتە غەیبەتی، یان جاری واهەیە کەسێك دەستی ناڕوات و تۆش خێرت پێ کردوەو یارمەتیت داوە لەو کاتەدا لای خەڵکی باسی دەکەیت و دەکەویتە شکاندنی و غەیبەتی دەکەیت .

ترسناکی غەیبەت لە ڕوانگەی فەرموودەکانی پێغەمبەرەوەﷺ

یەکەم :عن أبي بكرة (رضي الله عنه)أن رسول الله ﷺ قال في خطبته في حجة الوداع : (إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا وفِي بَلَدِكُمْ هَذَا، لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ)[1]
واتە: ئەبی بەکرە دەفەرمووێت: پێغەمبەری خوا ﷺ لە حەجی ماڵ ئاوایدا ووتارێکی بۆمان خوێندەوە و ئامۆژگاری کردین و فەرمووی: ئەی موسوڵمانان ئاگادار بن و باش بزانن کەخوێنتان و ماڵتان و ناموس و غەیبەت و باس کردنی یەکتری حەرامە لە سەرتان، هەروەکو حەرامێتی کوشتارو ئاشووب نانەوەلەم ڕۆژە پیرۆزەدا وە لەم مانگە پیرۆزەدا وەلەم شارە پیرۆزەدا کە شاری مەککەیە، وەهەر کەسیش لەم شوێنەیەو ئامادەیەو گوێ بیستی ئەم قسانەیە، بابیگەیەنێتە ئەو کەسەی کە نەهاتووەو ئامادە نیە ! **لێرەوە موسوڵمانی خۆشەویست** بزانەو سەرنج بدە کە پێغەمبەری خواﷺ چۆن ئاگادارمان دەکاتەوە لە حەرامێتی خوێن ڕشتن ونانەوەی ئاشوب و دووبەرەکی، هەر واش ئاگادارمان دەکاتەوە لە باس کردن و غەیبەت کردن بە حەرامی ؟؟!

دووەم: عن البراء بن عازب(رضي الله عنه)قال: قال رسول الله ﷺ((الربا إثنان وسبعون بابا، أدناها مثل إتيان الرجل أمه، وإن أربى الربا إستطالة الرجل في عرض أخيه))[1] **واتە: ڕیبا (سوو خواردن) حەفتاو دوو بەشە: کەم**

---

[1] صحيح البخاري (٦٧) وصحيح مسلم (١٦٧٩)

[1] صحيح الترغيب والترهيب (١٨٥٧) السلسلة الصحيحة (١٨٧١)

ترین و سوك ترین بەشیان وەکو ئەوە وایە کە پیاو (زینا) لەگەڵ دایکی خۆیدا ئەنجام بدات، وەگەورەترین ڕیبا ش ئەوەیە کە کەسێك باسی ناموس و شەرەفی براکەی بکات و لە پاش ملە باسی بکات یان بوهتانی بۆ هەڵبەستێ، جا مەبەستیش لە باس کردنی ناموس و شەرەفی خەڵکی و غەیبەت کردنیان، کە گەورەترین ڕیبایە ئەوە نیە کە حەددێکی شەرعی یان جەڵدەی لێ بدرێت نا بەڵکو جۆرێکە لە تاوانە گەورەکان و هەروەك زینا کردنە کە تاوانێکی گەورەیە، پاك و بێگەردی تەنها بۆ خوایە، کوان خاوەن ژیرەکان ؟ لەبەرامبەر ئەنجام دانی ئەم تاوانەدا ، ألله أکبر کوا ئەو باوەڕەی کە دڵەکان ڕۆشن دەکەنەوە ؟ جا سبحان الله خواردنی ڕیبا چەند حەرامەو چەند تاوانێکی گەورەیە ؟ تا خوای گەورە بە شێوەیەکی وا باسی دەکات کە هەرەشەو جەنگ ڕادەگەیەنێت لەگەڵ بکەریدا، یان وا باسی دەکات بە ئەندازەی زینا کردن لە گەڵ دایکی خۆیدا (پەنا بەخوا) جا لەمەش خراپتر باس کردنی نامووس و شەرفی خەڵکیە .

دەئیتر با کەسانی (غەیبەت) چی لەدوای بیستنی ئەم بەڵگانەوە زمان درێژ بکەن چۆن دەیانەوێت ؟ با عەیبەو عاریان هەڵماڵن چۆن دەیانەوێت ؟ یان پێیان خۆشە، یان با جاسوسی لە سەر موسوڵمانان بکەنە پیشەی خۆیان و بەردەوام بن .....

بەڵام ئایا لە سزای خوایی و تۆڵەی بە ئێشی خوای گەورە ڕزگاریان دەبێت نەخێر...ئەی بۆ کوێ دەچن ئایا نازانن ڕۆژگارێك دادێت کە لێپرسینەوەی خوایی هەیە و مردن و ناوگۆڕو ساحەی مەحشەرو حوکمی خوایی لە پێشە ؟؟ جا توخوا پێغەمبەری ئازیز ﷺ کاتێك بە دایکمان خاتوو عائیشەی (خوالێی ڕازی بێت)فەرموو (کلمة لو مزجت بماء البحر لمزجته) واتە: ووشەیەکت ووت ئەی عائیشە ئەگەر تێکەڵی بکەی بە ئاوی دەریا ئەوا ڕەنگ و تام وبۆنی ئەو ئاوە دەگۆڕێت . تەنها لەسەر ووشەیەکی کەم ئەی ئایا دەبێت حاڵی ئەوانە چۆن بێت ؟ کە بەردەوام تووتی ئاسایی هەر دەیڵێن وهەر دەیڵێنەوە و بەردەوامن لە باس کردن و غەیبەتی خەڵکی ، یادەبێت چی دەریایەك خۆی بۆ ئەم تاوانە بگرێت و بۆ گەن نەکات .بۆیە وەك ئامۆژگاریەك ئەی خوشك و برای خۆم ....نەکەی خۆت بخەیتە بەر سزای خوایی بۆ تەنها چەند ساتێکی کەمی ئەم دونیا بێ نرخەی کە زۆر کەسانی بە هیلاکا بردوە .خۆت بپارێزە پێش ئەوەی فەرمووی دۆزەخت لێ بکرێت ..... .

سێ یەم : عن عمرو بن شعیب عن أبیه عن جده، أنهم ذكروا عندالله رسول الله ﷺ رجلا فقالوا: لا یأکل حتی یطعم ولا یرحل حتی یرحل له ، فقال رسول الله ﷺ اغتبتموه: فقالوا: یا روسول الله ﷺ إنما حدثنا بما فیه، قال: (حسبك إذا ذكرت أخاك بما فیه)[1] واتە: عەمری کوڕی شوعەیب (ڕەزای خوای لێبێت) لە باوکیەوە ئەویش لە باپیریەوەدەگێڕێتەوەو دەفەرمووێت: لە مەجلیسی پێغەمبەری خوادا ﷺباسی پیاوێکیان کردو ووتیان ناتوانێت بخوات تاکو دەرخواردی نەدەی وە ناتوانێت ولاخەکەی بۆ لێ بخوڕێت تا بۆی لێ نەخوڕیت (واتە بێدەسەلاتە) جا پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی: غەیبەتتان کرد ووتیان ئەی پێغەمبەری خواﷺ باسی شتێکمان کرد کەتیایدا بوو ، ئەویش فەرمووی : بەسە باس کردنی براکەت کە ببێتە غەیبەت، با ئەو ڕەوشتەشی تێدابێت، گەر پێی ناخۆش بێت ...... **کەواتە برایانی بەڕێزم** ....**خوشکانی ئازیز** ...... بەسەو هەتا کەی غەیبەتی براو خوشکی موسوڵمانت دەکەیت ؟ هەتاکەی دوو زمانی و باسی موسوڵمان ؟؟

---

[1] أخرجه الاصبهاني ،وحسنه لغيره الشيخ الالباني في صحيح الترغيب والترهيب (٢٨٣٦).

!! دەکەواتە با هەر یەك لە ئێمە بیرێك لە حاڵی خۆی بکاتەوە، بزانە ئایا کێ هەیە لە ئێمە بێ هەڵەو کەم و کوڕی نیە ؟؟ ئەی باشە کێ لە ئێمە لە شەیتان ئەمینە و پارێزراوە ؟؟بشزانە سوێند بە خوا لە دەرگای هەرماڵێك بدەیت ئەوە هەر زۆر زوو لە دەرگاکەت دەدرێتەوە .

زەرەرو زیانەکانی غەیبەت کردن

غەیبەت کردن تاوانەو بێ گومانیش تاوانەکان هەموویان خاوەنی زەرەرو زیانی تایبەتی خۆیانن لەوانەش : –

١– کەم کردنی چاکە : واتە هەرکات غەیبەتت کرد ئەوە بزانە کە لە چاکەکانت کەم کراوەتەوەو لەتەرازووی ئەو دونیات هەڵدەگیرێت و دەدرێت بەکەسی غەیبەت کراو هەروەك لەم فەرموودەیەدا ئاماژەی پێکراوە **((عن أبي هريرة (رضي الله عنه) أن رسول الله ﷺ قال**(أَتَدْرُونَ مَا الْمُفْلِسُ) **قالوا: المفلس فينا من لا درهم له ولا متاع، فقال ﷺ**:(إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِى يَأْتِى يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلاَةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِى قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضَرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِى النَّارِ)[1] واتە:(ئەبو هورەیرە) خوای لێ ڕازی بێت دەفەرمووێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی: ئایا دەزانن موفلیس(ئەوەی کە هیچی نیە)کێ یە؟ ئەوانیش فەرمویان موفلیس ئەو کەسەیە کە نە پارەی هەیەو نەماڵیش، جا پێغەمبەری خۆشەویست ﷺفەرمووی: نا موفلیس لە ئوممەتی مندا ئەوە نیە کە نەماڵ و نە پارەی هەیە، بەڵکو کەسێکە کە لە دونیادا نوێژو ڕۆژوو و زەکاتی داوە، بەڵام لە دوایدا جوێنی بە ئەو داوەو بوختانی بۆ ئەم هەڵبەستوەو، خوێنی ئەوی ڕشتووەو لەوی داوە، بۆیە لە ڕۆژی دوایدا لە سەر چاکەکانی هەڵدەگیرێت و دەدرێت بەو کەسەی کە خراپەکانی بەرامبەر کراوە، وەئەگەر لە چاکەکانیشی تەواو بوو ئەوە ئینجا لە تاوانی کەسی بەرامبەریش هەڵدەگیرێت و دەدرێت بەسەر ئەمدا، پاشان فڕێ دەدرێتە ناو دۆزەخی خواوە .

جا ئازیزان ....بیرێك بکەنەوە توخوا چەند ناخۆشە کە لە دونیای پڕ کێشەو ناخۆشی دا ئەم هەموو هەوڵ و ماندووبوونەت داوەو هەروا بە ئاسانیش لە ڕۆژی دوایدا بدرێت بە خەڵکی !! هەر بۆیە **(عبدالرحمن بن مهدي)**ڕەحمەتی خوای لێبێت دەفەرمووێت: ((ئەگەر لە بەر ئەوە نەبوایە کە غەیبەت کردن تاوانەو خوای گەورەش پێی ناخۆشە بکرێت ، ئەوا ئارەزووم دەکرد هەرچی خەڵکی ئەم شارەیە غەیبەتی بکردمایە ، چونکە دەبێت چی شتێك لەوە خۆشتر بێت کە لە ڕۆژی دوایدا لە ناو کتێبی چاکەکانتدا کۆمەڵە چاکەیەك ببینیت، کە خۆت ئەنجامت نەداوە، وە ئاگاشت لێ ی نەبووە، جا لە چاکەی ئەوانەی کە غەیبەتیان کردووی یاخود ماڵیان خواردووی یان هە غەدرێکیان لەبەرامبەردا کردووی)) .

٢– هەڵماڵینی کەم و کوڕی و عەیبەی غەیبەت چی : کە بە ڕاستی ئەمەیان زۆر لەوهەڕەشانەی تر ناخۆشترو ڕیسوایی کەر ترە ئەویش ئەوەیە کە خوای گەورە خۆی عەیب و کەم و کوڕیەکانی غەیبەت کەر هەڵدەماڵێت، وەك**(عن أبي برزة الاسلمي والبراء بن العازب) قالا:قال رسول الله ﷺ**((يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الإِيمَانُ قَلْبَهُ لاَ تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلاَ تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَةَ أَخِيهِ يَتَّبِعِ اللَّهُ

---

[1] صحيح مسلم (٦٧٤٤)

عَوْرَتَهُ حَتَّى يَفْضَحَهُ فِي بَيْتِهِ))[1] واتە: (ئەبو بەرزەی ئەسلەمی و بەرائی کوڕی عازیب)ڕەزاو ڕەحمەتی خوایان لێبێت دەفەرموون: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : ئەی ئەو کەسانەی کە بە دەم باوەڕتان هێناوە و ڕاستی باوەڕ نە چۆتە نیو دڵەکانتانەوە، غەیبەتی موسوڵمانان مەکەن، وە مەشگەڕێن بە دوای ناموس و کەم و کوڕیەکانیاندا، چونکە هەرکەسێك بە دوای عەیب و کەم و کوڕی براکەیدا بگە ڕێت وە شوێنی عەیبی برا موسڵمانەکەیدا بکەوێت ئەوە خوای گەورە عەیبو کەم و کوڕیەکانی هەڵدەماڵێنێت، وە هەر کەسێکیش کە خوای گەورە عەیبی هەڵبماڵێت ئەوە ڕیسوای دەکات ئەگەر چی لە نێو ماڵی خۆیشی دابێت . کەواتە ئەگەر دەتەوێت خوای گەورە عەیبت هەڵنەماڵێت و دەتەوێت عەیبەکانت بپۆشێت لە ڕۆژی دوایدا ئەوە تۆ عەیبی خەڵك دەر مەخەو بیشارەوە.

٣- **سزای ناو گۆڕ** : واتە دەبێتە هۆی سزای گۆڕو ئازار دانی مرۆڤ لە ناو گۆڕدا وەك(**عن أبي يعلى بن سيابة (رضي الله عنه) أنه عهد النبي ﷺ وأتى على قبر يعذب صاحبه، فقال**: (إن هذا كان يأكل لحوم الناس) **ثم دعى بجريدة رطبة، فوضعها على قبره، وقال**: (لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْهُ مَا دَامَتْ رَطْبَةً)[1]

واتە:(**یەعلای کوڕی سابیە**) دەفەرمووێت: پێغەمبەری خوا ﷺ بە تەنیشت گۆڕێکدا ڕۆیشت ،فەرمووی: خاوەنی ئەم گۆڕە ئێستا سزای ناو گۆڕی لەسەرە، وە فەرمووی: (ئەمە کەسێك بووە کە گۆشتی خەڵکی خواردوە، واتە ((غەیبەتیانی کردوە)) پاشان داوای نەمامێکی دار خورمای کردوو لەسەر گۆڕەکە ناشتی و فەرمووی: ئومێد وایە سزای لەسەر سوك بکرێت هەتاکو ئەم دارە بە سەوزی بمێنێتەوە .

٤- **سزای ئاگری دۆزەخ : عن أنس بن مالك (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله ﷺ**(لَمَّا عُرِجَ بِي مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَظْفَارٌ مِنْ نُحَاسٍ يَخْمُشُونَ وُجُوهَهُمْ وَصُدُورَهُمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ قَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لُحُومَ النَّاسِ وَيَقَعُونَ فِي أَعْرَاضِهِمْ)[2] .

واتە:(**أنس بن مالك**) ڕەزای خوای لێبێت فەرمووی: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: کاتێك شەو ڕەویم پێ کرا بەرز کرامەوە بۆ ئاسمانەکان بە لای کۆمەڵێکدا تێپەڕیم کە نینۆکی مسیان هەبوو دەم و چاوو سنگی خۆیان ئەڕوشان و دادەڕنی، منیش بە جبریلم(**عليه السلام**) ووت: ئەمانە کێن ؟ ئەویش فەرمووی: ئەوانە جۆرە کەسانێکن کە گۆشتی خەڵکیان خواردوە (غەیبەتیان) کردوە، باسی عەیب و ناموسی خەڵکیان کردووە .

٥- **عن إبن عمر (رضي الله عنهما) قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول**:(مَنْ قَالَ فِي مُؤْمِنٍ مَا لَيْسَ فِيهِ أَسْكَنَهُ اللَّهُ رَدْغَةَ الْخَبَالِ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ)[1] واتە:(**عبدالله إبن عمر**) ڕەزای خوایان لێبێت دەفەرمووێت گوێم لەپێغەمبەری خوا ﷺ بوو دەیفەرموو:هەر کەسێك قسەیەك بە باوەڕدارێك بڵێت و واش نەبێت، ئەوە خوای گەورە دەیخاتە نێو کێم و زوخاووی ئەهلی دۆزەخەوە، تا واز لەقسەکەی نەهێنێت . کەواتە ئێستا زانرا کە

---

[1] مسند أحمد (٢٠٣٣٢)، صحيح سنن أبي داود (٤٠٨٣) ،الترغيب والترهيب (٢٣٤٠)

[1] أخرجه الإمام أحمد (٥/٣٥- ٣٦) وقال الشيخ شعيب الأرناؤوط إسناده قوي

[2] سنن أبي داود(٤٨٨٠)، وأنظر صحيح الجامع (٥٢١٣)

[1] صحيح سنن أبي داود (٣٠٦٦)

غەیبەت کردن چەندێك زیان و زەرەری هەیە وە ئایا چ هەڕەشەیەك کراوە لە کەسانی غەیبەت کار، بۆیە ئازیزان بەڕاستی زۆرپێویستە کە موسوڵمان زۆر ئاگادار بێت و خۆی بپارێزێت لەو تاوانەو گوێگرتن لێی، وەبشزانە کە گوێ ودڵ بەرپرسیارن بەرامبەر بەگوێگرتن لەغەیبەت هەروەك خوای گەورە دەفەرموێت: ﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَـئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُولاً﴾ الاسراء/١٣٦ واتە: گوێ و چاوو دڵ هەموویان بەرپرسیارن لە گوێ گرتن و تێڕوانین و ئارەزوو کردنی تاوان و غەیبەت .

کەسی گوێگر بۆ غەیبەت یەکسان و بەشدارە لە تاوانەکەدا

بەڵێ نەك هەر غەیبەت کردن تاوان بێت و بەس نا بەڵکو گوێ بۆ گرتن و بێ دەنگ بوونیش لە سەر غەیبەت بەشدارت دەکات لەو تاوان و خراپەیەدا، بۆیە زۆر بەوردی سەرنجێك لەو فەرموودەیەی پێشوو بدەو ئینجا خۆت بەراورد بکە بەو شێوەیە، لەوەدا کە کەهەردوو ئیامی (ئەبو بەکرو ئیمامی عومەر) خوایان لێ ڕازی بێت یەکێکیان بەوی تریانی ووت: چۆن خەوتنێك خەوتووە دەڵێ ی لەماڵەوەی خۆیانە، پاشان پێغەمبەری خوا ﷺ چ وەلاّمێکی هەبوو بۆیان ؟؟

خەوێکی سەرسوڕهێنەرو ترسناك

(**کهمس بن عبدالله**) ڕەحمەتی خوای لێبێت دەفەرمووێت: گوێم لە مەیمونی کوڕی سیاە بوو دەیفەرموو:{ جارێکیان دانیشتبووین لە مەجلیسێکدا باسی کەسێکیان کرد، بەشێوەیەکی خراپ و غەیبەتیان کرد مەیمونیش فەرمووی منیش هیچم نەووت: نەبە چاك نەبە خراپ ، پاشان کە لە دانیشتنەکە هەستاین و چوومەوە بۆ ماڵەوە و خەوتم ، جا خەوم بینی ئەوەبوو لە خەومدا کەلاکێکی گوێ درێژیان بۆ هێنام و لە بەر دەممدا دایاننا و کەسێکیش لە دیار سەرم بوو خێرا خێرا دەیووت: بخۆ ، منیش هەر دەم ووت: چی بخۆم ئاخر بۆچی بیخۆم چۆن بیخۆم؟ کەسەکەش دەیووت: بیخۆ، چونکە لەو مەجلیسەی تیا دانیشتبووی غەیبەتی فلاّنە کەس کرا و تۆش بەشداربوویت، ئەمیش دەڵێ: لەخەوەکەمدا ووتم ئاخر خۆ من هیچم باس نەکرد، دەڵێ کەسەکەش پێی ووتم ئاخر تۆ گوێت بۆگرت و بێ دەنگ بوویت، کە ئەوەش نیشانەی ڕازی بوونە. بۆیە (**کهمس بن عبدالله**) دەفەرمووێت : لەو ڕۆژەوە نەمان بینی کە مەیمون غەیبەت بکات و لە مەجلیسی غەیبەتدا دا بنیشێ، وە ئەگەر غەیبەتیش بکرایە ئەوا ڕێی لێ دەگرت و نەیدەهێشت، وە ئەگەر کەسی غەیبەت چی هەر وازی نەهێنایە ئەوا مەیمون ئەو جێگایەی بە جێ دەهێشت و دەڕۆیشت }[1] **جا براو خوشکی سەنگین و بەڕێز** زۆر ئاگاداربە لە هاوڕێیەتی کەسانی غەیبەت چی، وە بۆیە سوێند بە خوا دانیشتن لەگەڵ مردوودا باشترە لەوەی لە گەڵ کەسی غەیبەت چیدا دابنیشیت و هەڵسو کەوت بکەیت ، بۆیە هەرئەم جۆرە کارەبوو کە وای لە پیاو چاکان کردبوو (ڕەحمەتی خوایان لێبێت) کە زیاتر لە گۆڕستان کاتەکانیان بە سەر بەرن، ئەم کارەشیان هەر لەبەر ئەوەندە بوو کە ئەگەر پرسیارت لێیان بکردایە ئەم کارو پیشەیە بۆچی؟ لە وەلاّمدا دەیان ووت: لەبەر ئەوەی ئەگەر لەناویاندا بین ئازارمان نادەن و وە ئەگەر لایان ڕۆیشتین ئەوە (غەیبەتمان) ناکەن.

---

[1] صفة الصفوة (١٥٤/٣)

کەسی غەیبەت چی ترسنۆکەو کەسایەتیەکی لاوازی هەیە

بەڕێزان ئایا دەزانن کەسی غەیبەت کار کەسایەتیەکی لاوازو کەسێکی زۆر ترسنۆکە، لەبەر ئەوەی کە ناتوانێت ڕووبەڕووی خاوەن عەیب بڵێت کە تۆ کەسێکی ئاوایت و ئاوای، بێگومان ئەمەش ترسنۆکی و لاوازی ئەو کەسە دەردەخات، چونکە دەی ئەگەر ئەو کەسە ڕاست دەکات فەرموو با لە بەر چاوی خۆی یان لای خۆی ئەو قسەیەی پێ بڵێت، بۆیە بەڕاستی ئیماندار ئاوێنەی ئیمانداره، بالەڕاست خۆی چی هەیە بیلێت و ئامۆژگاریشی بکات ، بەلأم بەداخەوە زۆریش بەداخەوە ئەمڕۆ ئەو ڕەوشتە لەناوماندا باری کردووەو دەستوورو ڕەوشتی وا هاتۆتە نێومان کە هیچ یاساو ڕێسایەك تەقەبولی ناکات، بۆیە وابزانم هیچی تێدا نیە ئەگەر کەسێك بیەوێت لەبەرامبەر خاوەن کەم و کوڕیەکەدا چی هەبێت پێی بڵێت، ئەو کاتە گومانی تێدانیە کە ئەمیش کەسێکی سوپاس کراو دەبێت و لەدوا ڕۆژیشدا کەسێکی پاداشت دراو دەبێت و دەشچێتەڕیزی ئەو کەسانەی کە فەرمان بە چاکەو نەهی لەخراپە دەکەن، بویە زۆر پێویستە کە لەم حاڵەدا بە خۆماندا بچینەوەوە ببینە ڕێ ڕۆشن کەرەوەش بۆ کەسانی تر لەڕاستیدا ئەمەیە ڕەوشتی موسوڵمانی ڕاستەقینە، کەواتە زوو کەو ناوی خۆت لەنێو ئەوانەدا تۆماربکە کە بڕیاریان داوە تەواو واز لە غەیبەت بهێنن و بە دوای عەیب و عاری خەڵکی دا نەگەڕێن .

هەربۆیە خوای گەورە دەفەرموێت :﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾ فصلت /٣٣ واتە: کێ لەو کەسە چاکترە و قسەی باشترە کە بانگەوازی خەڵکی دەکات بۆلای خواو پاشان کردەوەی چاك ئەنجام دەدات و دەڵێت من لە موسوڵمانانم، ئەمیش بەوەی کە بانگی خەڵکی دەکات بۆ چاکەو فێریان دەکات نەك هەر لە پاشملە باسیان بکات و غەیبەتیان بکات .

غەیبەت چی باوەڕی لاوازە

لەسەر خۆبە غەیبەت چی ئایا دەزانی کە باوەڕت لاوازەو تەواو نیە ؟ ئایا گوێبیستی ئەم فەرموودەیەی پێغەمبەری خواﷺ نەبوویتە کە دەفەرموێت: ((لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ))[1] واتە: هەرکەسێك چی بۆ خۆی پێی خۆشە بۆ برا موسوڵمانەکەشی بەهەمان شێوە پێی خۆش نەبێت ئەوە باوەڕی تەواو نی یەو لاوازە، لێرەوە ئەوە ڕوون دەبێتەوە کە بەڕاستی کەسی باوەڕدار پێویستە لەگەڵ بەرامبەرەکەی بەو شێوەیە بێت کە لە فەرموودەکەدا دەردەکەوێت، وەبشزانە گەورەترین بەخششی خوایی بۆ مرۆڤ (ئیمانە)، بەلأم هەرکات غەیبەتت کرد (کە مانای پێ ناخۆش بوونتە بەرامبەر ئەو کەسە) ئەوە بەر ئەو فەرموودەیەی سەرەوە دەکەویت(پەنا بەخوا) .....

چی کاتێك باس کردنی پاشملە دروستەو ڕێگە پێدراوە ؟

بەڕێزان و خۆشەویستان ....پاش ئەوەی ترسناکی غەیبەت و گەورەیی سزاکەی ڕوون بووەو بەپشتیوانی خوای گەورە بەپێویستی دەزانم کە ئەو حاڵەتانەش باس بکەین کە دروستە (غەیبەت) کردن تیایدا، بەلأم دەبێت کەسی باوەڕدار زۆر ئاگاداربێت کە بە هۆی ئەم چەند حاڵەتەوە نەکەوێتە باس کردن و کاری حەرامەوە ، بەڵکو بە پێی پێویستی خۆی و کاتێکیش باسی کەسێك دەکات دەبێت نیەتی باش و پاك بێت لەوشتانەداو

[1] صحيح البخاري (١٣)،وصحيح مسلم(١٧٩)

لەرق و کینەوە نەبێت، بۆ شکاندنی نەبێت، چونکە خوای میهرەبان ئاگاداری هەموو نهێنیە کانی ناو دڵـە، **بـۆ یە لەم کاتانەدا غەیبەت کردن دروستە :-**

یەکەم :- ستەم کردن، لەم کاتەدا دروستە کە ستەم لێ کراو سکاڵای خـۆی بـاس بکـات بـۆ کاربەدەسـتان و فەرمانڕەوایان، یاخود بۆ قازی و دادوەر و بڵێ: فلاٌنە کەس ستەمی لێ کردووم یان ماڵی خـواردووم، کـە ئـەم گێڕانەوەیە تەنها بۆ گەڕانەوەی مافەکەتە و نابێتە غەیبەت، چونکە ئەمە بەبەڵگەی ئەوەیـە کـە لـە کاتێکـدا(هندی کچی عوتبە) کە دەکاتە خێزانی(ئەبو سوفیان) هات بۆلای پێغەمبەری خوا ﷺ ووتی: (**یارسول الله إن أبا سفيان رجل شحيح وليس يعطيني ما يكفيني وولدي، إلا ما أخذت منه وهو لايعلم**) واتـە: ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ئەبا سوفیان پیاوێکی زۆر پیسکەیە و شتێکی وام ناداتێ کە بەشی خۆم و کوڕەکەم بکـات تـەنها ئـەوە نـەبێت کـە مـن لێـی ئەبـەم بـەبێ ئـەوەی خـۆی ئاگاداربێـت ،پێغەمبـەری خـواش ﷺ فەرمووی:(خُذِى مَا يَكْفِيكِ وَوَلَدَكِ بِالْمَعْرُوفِ)[1] واتە: بەشی خۆت و کوڕەکەتی لێ ببە بە چاکە .

دووەم :-پرس و ڕاوەرگرتن، ئەمیش بەوەی کەکەسێك بـچێتە لای کەسـێکی شـارەزا لەدینـدا و بڵێـت ئـەرێ فلاٌنە کەس چۆنە کە من بە تەمام کچی بدەمێ ، یـان خوشـکمی بـدەمێ، یـان فلاٌنـە ئـافرەت چـۆنە کـە مـن بەتەمام بیخوازم، یاخود بۆ پرسیار کردن دەربارەی هاوسێی، هەروەك چۆن(فاتیمـەی کـچی قـەیس) هاتـە خزمەتی پێغەمبەری خوا ﷺ پێی ووت:(أبو جهم و معاويه) داخوازیان کردووم شوو بە کامیان بکەم، ئەویش فـەرمووی:((أَمَّا أَبُو جَهْمٍ فَلاَ يَضَعُ عَصَاهُ عَنْ عَاتِقِهِ وَأَمَّا مُعَاوِيَةُ فَصُعْلُوكٌ لاَ مَـالَ لَـهُ))[1] واتـە: ئـەبو جـەهم گۆپاڵەکەکەی واتە دارەکەی لە بان شانیەتی، واتە لە گەڵ ژندا خراپە هەمیشەداری بـۆ ئامـاد کـردووە، بـەلاٌم هەرچی موعاویەیەهەژارەو هیچی نیە .

سێیەم:- داوای یارمەتی کردن بۆ گۆڕینی خراپە (منكر) وەلا دانی نا ڕەحەتیەك لە سـەر موسـوڵمانێك، وەك ئەوەی کە یەکێك بچێتە لای کەسێك کە دەسەلاٌتدارەو پێی بڵێـت کـە فلاٌنـە کـەس لـە گەڵمـدا خراپـەو ئـازارم دەدات وە ڕێگە چارەیەکم بۆ بدۆزەرەوە .

چوارەم :- ئاگادرکردنەوەی موسوڵمانان و ئامۆژگاری کردنیان، بۆ خۆ پاراستن لـەو کەسـانەی کـە خـراپن و نیازیـان گـلاٌوە و زەرەرو زیانیـان هەیـە بـۆ موسـوڵمانان .(زەیـدی کـوڕی ئەرقـەم) خـوای لـێ ڕازی بێـت دەفەرمووێت: لە گەڵ پێغەمبەری خوادا ﷺ دەرچوین لە سەفەرێکدا لە وێدا توشی ناڕەحەتیەکی زۆر بووین، ئەوەبوو کە (عبدالله ی کوڕی ئوبەی)بە هاوەلاٌنی خۆی ووت : هیچ کەس یارمـەتی هـاوەلاٌنی پێغەمبـەر ﷺ نەدات تاکو هەموویان لـی ی جیـا دەبنـەوەو ووتیـشی گـەر گەڕاینـەوە بـۆ مەدینـە دەسـتەلاٌتدارو بـەتواناکان زەلیلەکان دەردەکـەین، جـا(زەیـد)دەفـەرمووێت منـیش چـووم بـۆلای پێغەمبـەرﷺ ووتم: (عبـدالله ی کـوڕی سەلول) ئاوای ووتووە، بۆیە پێغەمبەری خوا ﷺ ناردی بە شوێنیداو پرسیاری لێ کرد کە گوایە وات ووتوە ، ئەویش کەوتە سوێند خواردن و پاساو هێنانەوەو بە درۆ خستنەوەی(زەید) ، جا وا بلاٌو بۆوە ووتیان(زەید) درۆی لەگەڵ پێغەمبەری خوا ﷺ کرد،(زەید)یش دەفەرمووێت: بەڕاستی زۆر لەسەر دڵم گران بوو کـە وایـان

---

[1] صحيح البخاري (٥٣٦٤) وصحيح مسلم (١٧١٤)

[1] صحيح مسلم (١٤٨٠)

ووت: تا خوای گەورە ئەم سورەتەی دابەزاند ﴿ إِذَا جَـاءَكَ الْمُنَـافِقُونَ ﴾ و خوای میهرەبان بە ڕاستی خستمەوە، پاشان پێغەمبەری ئازیز ﷺ با نگیانی کرد تا داوای لێخۆشبوونیان بۆ بکات، بەڵام ئەوان پشتیان هەڵکرد .

پێنجەم :– باس کردنی کەسێك کە بە ئاشکرا تاوانی لێبووەشێتەوە وەك {جاسووسی کردن و زیناو مەی خواردنەوە و........هتد } لەم کاتەشدا تەنها باسی ئەو تاوانەی دەکەیت و بەس .

شەشەم :– پێناساندنی کەسێك ئەویش بە دیاری کردنی ئەو کەم و کوڕیانەی کە لە ڕووی کەم ئەندامی و لە ش و لاریەوە یاخود ناوو شۆرەتیەوە، وەك کوێری و نەخۆشی و شەلی و قەڵەوی و کەڕی...هتد وەنابێت لەمەشدا مەبەستی پیشاندانی کەم و کوڕی و سوکی ناوبراو بێت، بەڵکو دەبێت تەنها پێناساندنی بێت .

حەوتەم :– باس کردنی کەسی بیدعەچی و تاوان کار وەلەم کاتەشدا تەنها باسی بیدعەکەی یاخود تاوانەکەی دەکەیت، وە هیچی تر مەگەر یەکێك لەو خاڵانەی پێشووی تێدابێت، خاتوو (عائیشە)ی دایکی باوەڕداران خوای لێ ڕازی بێت دەفەرمووێت: (جارێکیان پیاوێك هات بۆلای پێغەمبەر ﷺ ڕوخسەتی لێ خواست و ئەویش بە ڕێزەوە بە خێرهاتنی کرد و فەرمووی لێ کرد، پاشان کە پیاوەکە ڕۆیشت پێغەمبەری خواﷺ فەرمووی: ((بئس أخو العشيرة)) واتە: خراپترین برای هۆزەکەیە، هەروەها دایکمان (**عائیشة**) خوای لێ ڕازی بێت بۆمان دەگێڕێتەوە، لە پێغەمبەرەوە ﷺ کەفەرموویەتی: ((مَا أَظُنُّ فُلاَنًا وَفُلاَنًا يَعْرِفَانِ مِنْ دِينِنَا شَيْئًا))[1] واتە: گومان نابەم کە ئەم دوو کەسە هیچ دەربارەی دین بزانن . هەروەها کەسی بیدعەچی کە زیادەیەك دەهێنێتە ناو دینەوە خوا دەپەرستێ بەڵام بە بۆچوون و هەواو ئارەزووی خۆی، بەبێ گوێ دانە فەرمانی خواو پێغەمبەری خواﷺ بۆیە لەم کاتەدا باس کردنی پاشملە (غەیبەت)ی واجبە، چونکە ئەوە بۆ پاراستنی دینە لە هەواو ئارەزوو، ((**ولا غيبة لأحد من أهل البدع**)) وە هیچ کەسێك کە بیدعە دەکات باس کردنی بیدعەکەی غەیبەت نیە، کەواتە ئێستا ڕوون بۆوە بۆ بەڕێزت کە باس کردنی ئەو کۆمەڵانە غەیبەت نیە، وە دەتوانی باسیان بکەیت و هەرکاتیش باسی ئەوانەشت کرد ئەوە دەبێت ڕەچاوی ئەم خاڵانەش بکەیت –:

١– دڵسۆزی تەواوت هەبێت لەو باسکردنەدا و نیەتت تەنها ئەوە بێت خراپەکەی بگۆڕیت ، چونکە هەرکەسێك مەبەستی گۆڕینی خراپەکەی نەبێت ئەوە بزانە دەبێتە غەیبەت .

٢– باسی کەسەکە دەکەیت دەبێت بۆ بەرژەوەندی ئەو بێت، ئەگەر نا ئەوە دەبێت بزانی ئەوەش لە هەواو ئارەزووی خۆتەوەیەو برایەتیت بپارێزە نەك ئەوەی هەربچووك ترین هەڵەت تیابینی بیکەیتە بیانوو وەلا ئەوە واو وای کرد نا موسوڵمانی خۆشەویست تکات لێ دەکەم خۆت بپارێزە، چونکە شەیتان زۆر فێڵ بازەو نەشمردووە بەردەوامە لە سەر فرو فێڵەکانی .

٣– بزانە کە باس کردن و غەیبەت کردنی براکەت خراپەی تریشی بەدواوەیە، بۆیە ئاگاداربە نەبێتە هۆی مایەی شەڕو ئاژاوەو ڕق و کینەی نێوان موسوڵمانان .

---

[1] صحيح البخاري (٦٠٦٧)

زمان گرتن و غەیبەت نەکردن جیهاد و تێکۆشانە

زۆر کەس بەلایەوە سەیرە کە گوێبیستی ئەم قسەیە دەبێت، گوایە بۆچی (غەیبەت) نەکردن جیهادو تێکۆشانە، بەڵێ براو خوشکی ئازیز :....هیچ بەلاتەوە سەیر نەبێت، بگرە گەورەترین جیهاد و تێکۆشانیشە، چونکە بزانە سەری هەموو فیتنەو بەڵاکان تەنها لە زمانەوە دەبێت، هەروەك پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموێت: ((الْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِى طَاعَةِ اللَّـهِ))[1] واتە: موجاهیدو تێکۆشەرئەو کەسەیە کە جیهادی نەفسی خۆی دەکات لە گوێرایەڵی خوای گەورەدا، وە بەرەنگاری هەواو ئارەزووەکانی دەبێتەوە وە خۆشی دەپارێزێت لە باس کردن و غەیبەت کردنی کەسانی بەرا مبەر.هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموێت: ((أفضل الجهاد أن تجاهد نفسك وهواك في ذات الله – عز وجل))[2] واتە: باشترین و خەیر ترین جیهاد ئەوەیە کە تێبکۆشیت لە بەرامبەر هەواو ئارەزووەکانتدا وەتەنهاش لە بەر خاتری خوای پەروەردگار .بۆیە تێکۆشان لەپێناوی خوادا بە گیان لەبەرامبەر دوژمناندا جاری واهەیە لە ماوەیەکی زۆر دا نایەتە دی لە ژیانی موسوڵماندا بەڵام جیهادی نەفس بەردەوامەو کۆتایی پێ نایەت ، تا ڕوح لە لاشەدابێت کەواتە پێویستە لەسەر هەموو موسوڵمانێك بەرەنگاری هەواو ئارەزووەکانی بێتەوە وە رێگری بکات لە غەیبەت و حوکمی خواش لە دڵی خۆیدا بچەسپێنێت تاکو خوای گەورەش لە سەر زەویدا بەرپای بکات . بەڕێزەکەم لەوانەیە لە کاتێکدا کە ئەم نامە شەرعیە دەخوێنیتەوە بە بیرتدا بێت باشە بۆچی و چۆن دەبێت جیهاد بە نەفس گەورەترو خەیرتر بێت لە جیهادکردن بە ماڵو گیان (ڕوح) ؟؟بەڵام بزانە ئازیزەکەم ڕاستە و گومانی تێدا نیە کە موجاهیدان ڕێزو پلەو پایەیان لەسەرووی هەموو موسوڵمانانەوەیە کە ئەو بەڕێزانە خوێن و ماڵو گیانیان لە پێناوی خوادا بەخت کردووەو تێکۆشاون بۆ بەرزکردنەوەی کەلیمەی خوا و بەرپاکردنی حوکمی خوا و نەهێشتنی خراپەو تاوان وە کارەکەشیان ڕەنگدانەوەی فەرموودەکانی خواو پێغەمبەری خوایە ﷺ ، بەڵام تۆ خۆ ئێستا لە نێو جەنگ و جیهاددا نیت نا بەڵکولە نێو ماڵی خۆتدایت یاخود لەناو دوکان و شوێنە گشتیە کاندایت وەك ((قوتابخانە یان نەخۆشخانە یاخود هەر پلەیەکت هەبێت ....هتد)) بۆیە پێویستە لەو شوێن و کاتەی کە تیایدایت خۆت بپارێزیت لە تاوان و غەیبەت وفیتنەو جاسووسی و دوو زمانی، ئالێرەدا دەردەکەوێت کە ئایا تۆ موجاهیدی ڕاستەقینەی یان نا بە رامبەر هەواو ئارەزووەکانت .

چەند ووتەیەکی زێڕین سەبارەت بە خراپی (غەیبەت):-

١-جارێکیان عمرو کوڕی عاص (خوای لێ ڕازی بێت) لەگەڵ هاوەڵانیدا بە تەنیشت ئەسپێکی مردارەوەبووەوە تێپەڕین و پێیانی فەرموو :ئەگە ر پیاوێك لە گۆشتی ئەو ئەسپە مردارە بووە بخوات، وناوسکی لێ پڕکات زۆر باشترە لەوەی کە گۆشتی براکەی بخوات واتە (غەیبەت) ی بکات .

٢-(عبدالله ی کوڕی موبارەك) ڕەحمەتی خوای لێبێت دەفەرموێت: ئەگەر بمویستایە غەیبەتی هەر کەسێك بکەم ئەوا غەیبەتی دایك و باوکی خۆم دەکرد، چونکە دایك و باوکم لە هەموو کەس شایستە ترن کە چاکەیان لەگەڵدا بکەم.

---

[1] جزء من حديث أخرجه الإمام أحمد ، وأنظرالسلسلة الصحيحة ((٥٤٩))

[2] أخرجه أبو نعيم في الحلية والديلمي وغيرها أنظرالسلسلة الصحيحة((١٤٩٦))

٣-بەيەكێك لە پياو چاكان ووترا فلآنە كەس غەيبەتى كردووى: ئەويش هەستاو سەبەتەيەك خورماى بۆ بردوو پێى ووت: بيستوومە كە تۆ چاكەكانى خۆت بە ديارى ناردووە بۆ من، منيش دەمەوێت پاداشتت بدەمەوەو بۆيە زۆر داواى لێبوردنيشت لىَ دەكەم كەناتوانم بە تەواوى پاداشتەكەت بدەمە.

٤-غەيبەت ميوەى فاسقە كانە .

٥-جارێكيان پياوێك باسى كە سێكى كرد لاى هاوڕێكەى، هاوڕێكەشى پێى ووت: ئايا جيهادت بەرامبەر ڕۆمەكان كردووە، ووتى: نەخەير، ووتى: ئەى جيهادت بەرامبەر فارس كردوە، ووتى: نە خەير، پاشان ووتى: ((**سلم منك الروم، وسلم منك الترك، ولم يسلم منك أخوك المسلم**)) واتە: بەڕاستى ڕۆمەكان لە دەم و دەستت سەلامەتن، وە توركەكانيش بەهەمان شێوە لە دەم و دەستت سەلامەتن، بەلأم براى موسولّمانت لە دەم و دەستت سەلامەت نين، جا بەڕاستى وايە كە ڕۆژگارلاى ئەمڕۆى موسولّمان هەمووى پڕە لە نەهامەتى و نەگبەتى و ناخۆشى، چونكە ئەوەندەى بەيەكەوە خەريكن و لەنێو خۆياندا خەريكن لە دەيا يەك باسى بىَ باوەڕان و ستەم كاران ناكەن .

٦-خۆشەويستم ئەگەر هەر بىَ دەسەلآتى و تواناى جىَ بەجىَ كردنى ئەو خالأنەى پێشووت نيە، ئەوا هەولّ بدە كە ئەم سىَ خالّە لە خۆتدا جىَ بەجىَ بكە .

أ/ئەگەر چاكەت پىَ ناكرىَ هەولّ بدە خراپەش مەكە .

ب/ئەگەر ناتوانى سوودت هەبێت بۆ خەلّكى ئەوا زيانيشيان پىَ مەگەيەنە.

ج/ئەگەر ناتوانى ڕۆژووى سوننەت بگريت و دەمت بگريتەوە لە خواردن و خواردنەوە ئەوا هەولّ بدە لە گۆشتى خەلّكيش مەخۆ.

كە فارەتى غەييەت (تەوبە كردن لە غەييەت)

براو خوشكى زۆر بەڕێزم پێويستە ئەوەش بزانيت كە تەوبە و گەڕانەوە لە هەموو تاوانێك واجبە وە غەيبەتيش كەيە كێكە لەو تاوانانە، واجبە تەوبەى لىَ بكەيت و بگەڕێيتەوە، وە خێراكەو دەست پێشخەرى خۆت بكە بۆ تەوبەو گەڕانەوە، چونكە بەڕاستى خواى گەورە لێخۆشبووە بۆ هەموو تاوانەكانت، تەنها خواى كارجوانيش دەتوانێت لێت خۆش بێت، بۆيە ئەو كەسەى كە لە پاشملە تاوانى غەيبەتى ئەنجام داوە ،ئەو دوو تاوانى ئەنجام داوە.

يەكەم : تاوانى شكاندنى فەرمانى پەروەردگار ئەو فەرمانەى كە دەفەرموێت:﴿ وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا﴾ وەپێويستە بۆئەوەى كە لە سزاى ئەو تاوانە دەربچيت و ڕزگارت بێت ، واز لە غەيبەت بهێنيت و پەشيمان ببيتەوە لە و ئاكارانە بەتايبەتيش ئەوانەى كە لە پێشوودا ئەنجامت داوە، وەناشبێت جارێكى تر بگەڕێيتەوە سەرى .

دووەم :تاوانى دەرخستن و باس كردنى وەبلأوكردنەوەى كەسى غەيبەت كراو، بۆ ڕزگاربوون لەم تاوانەش پێويستە گەردنى خۆت بە كەسى غەيبەت كراو ئازاد بكەيت و داواى لىَ بوردنى لىَ بكەيت، ئەمە لە كاتێكدا ئەگەر پێى ناخۆش نەبوو پێت ووت، بەلأم ئەگەر زانيت پێى ناخۆشەو پێى بلێى واو وام وتووە دەربارەت يان غەيبەتم كردووى، ئەو كاتە پێويستە داواى لێخۆشبوونى بۆ بكەيت لاى پەروەردگار .

کەواتە بەڕێزانم ......ئێستا بابەتەکە بەرەو کۆتایی دەڕوات و ئێوەو منیش گەیشتینە ئەو ئەنجامەی کە غەیبەت چەند ترسناکەو چۆن باس کراوە، دەی بائێمەش پەیمان بدەین بەخوای گەورەو میهرەبان ولە دانیشتن و کۆڕو کۆبوونەو نوسین و ووتارمان و ئاخاوتنی نێو خێزانماندا ئەم فەرموودانە بکەینە درووشم وەك خوای گەورە دەفەرمووێت ﴿ مَا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴾ واتە: هەر قسەیەك بکەن و لە زمانتان دەربچێت ئەوە بێ گومان مەلائیکەیەکی چاودێر بە سەرتانەوەیەو دەینووسێت، یان خۆشەویستمان موحەممەدﷺ دەفەرمووێت:(مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ)رواه الشيخان واتە:هەر کەسێك باوەڕی بە خواو پاشەڕۆژ هەیە با قسەی باش بکات یا بێ دەنگ بێت .

لە کۆتایدا داواکارین لە خوای گەورە کە هەموو ماندوبوون و تێکۆشانێکمان تەنها لەبەر زاتی خۆی بێت و بەشی نەفس و هەواو ئارەزوو و هیچ کەسی تێدا نەبێت .

ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطانا

وأخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين وصلى الله وسلم على محمد وعلى اله وصحبه وسلم .

==============================

www.ba8.org
ba8@maktoob.com